

Törökszentmiklós, tanítók vizuálpedagógiai felkészítője.

1998 okt. 7, 14 óra-15 óra.

Székek elhelyezése félkörben, vagy körben, a lehetőségek szerint.

Bevezetés:

Egy órám van, hogy bemutassam illetve érzékeltessem, mi minden történhet egy alsós rajz, vizuálpedagógia, művészeti mesterség, komplex drámapedagógia, személyiségfejlesztő vagy kézműves órán.

Eléggé lehetetlen vállalkozás, hisz az első, tömör összefoglalási kísérletem 1500 oldalt tesz ki, noha nem vagyok egy grafomán alkat.

Rövid kis brossurák persze léteznek, (**kiadványok felmutatása**) ezekből lehet ötleteket venni, de nem lehet belőlük órákat tartani. Az ötlettől a jó óráig pedig igen hosszú, többnyire szenvedéses utak vezetnek. Először egy rövid, vázlatos áttekintés, aztán az érzékeltetés, majd végül egy kissé részletesebb bemutatás jönne.

A sikeres órákhoz négy dolog kell

- Pénz
- Felkészült, motivált tanár
- Motivált gyerek
- A gyermek - tanár - pénz hármashoz igazodó program.

Kezdjük a legnehezebbel:

Tanártípusok

Hatékonyágát tekintve két nagy - bár nem élesen elkülönülő csoport:

1. Gazdag módszertani kultúrájú nevelő, aki - ha problémák vannak - megpróbál változtatni valamit a módszerein. (Olvas, folyton új terveket készít, egy-egy megújuló periódusban nehezen alszik el, nincs ott teljes lélekkel a családban sem, stb.)
2. Töredékes módszertani kultúrájú nevelő, aki - ha probléma van - a saját hatókörén kívül eső külső körülményekben, a gyerekekben keresi a hibát.

Pedagógiai beállítottságát tekintve:

Határozott didakta, lelkész, céhfőnök, klubvezető, stb.

Hogyan lesz pénz? Gazdálkodás

Alsó - felső különbségei

Mi lesz a gyerekekkel? Elemi oktathatóság megteremtése.

Körre rendeződés

Kommunikációs gyakorlatok

Menj át a körön!

Tábla előtti rajz

Közös ház rajz.

Sorrajkok

Rajz közösen fogott ceruzával, párban (Szögletes - ívelt nonfiguratív kompozíció)

A program

Induljunk egy nagy, kopár rétről, ahová - ötödik évemet rajztanítás helyett egy másodikos napközis csoporttal kezdvén - métát játszani indulok húszegynéhány kisgyerekekkel. A méta rettenetesen jó játék, elég egyszerű szabályokkal, könnyű megtanulni, és ha valaki tud métázni, az már megtanulhatja a krikettet is - persze eleinte csak amúgy magyarosan, semmi idétlen nyújtott könyökű dobás, ez már csak a legfelső fok perverz kéjelgése lesz - megfejelve a baseballal. Nagyon benne élek én most ebben a gyerekvilágban, mindenféle játékokat játszunk, hetente egyszer uszodába megyünk, sokat rajzolunk, még az elemi matematikai műveletek gyakorlásába is játékot viszünk, kiülünk két sorba, középen fogók rohangálnak, mindenféle matematikai műveletekkel lehet áthívni valakit a szomszédból, afféle didaktikus adj király katonát. A gyerekek majdnem annyira élvezik, mint én. No, majd most jön az igazi élvezet, a méta. Gyerekek persze előreszaladnak, a métára alkalmas nagy pusztá előtt egy árok, akik legelől futnak, meglapulnak benne, aztán próbálják elkapni a később érkezőket. Mire odaérek, önfeledten játsszák a tradicionális árokgógót. Mi is játszottuk gyerekkorunkban. Nagy

lendületet vesz az ember, megcéloz egy lyukat a lenn szaladgáló fogók között, rohanni kezd, lefelé jótékonyan segít a tömegvonzás, könnyedén repülsz, megkísérted a gonoszt, aki rohan feléd, hogy elkapjon, ha utól ér rád veti magát, átkarol, leszorít, hemperegtek egyet a földön, felállsz kissé megszégyenülve, és most már te vagy a gonosz, ahhoz, hogy megint angyallá válj, neked kell valakit elkapni. Persze többnyire átjutsz az árok fenekén, emelkedni kezdesz, de nyomul ám utánad a gonosz is, lendületed, a föld adta erő egyre fogy, egyre többet kell izomból hozzátenni, majd véget ér az árok, nem jöhet tovább az ördög, de elfogyott a lejtő is, megkönnyebbülve futod ki magad. Akkor persze nem gondol mindezekkel az ember, csak azt látja, hogy a kicsik a méta helyett egy árokban marháskodnak. Szerencsére néha még egy tanárban is megcsillan valami lélek féle, vagy valami értelem gyúl a fejében, és nem hajtja ki őket az árokból, hanem csak bámul, néz ki a fejből, és lassan felidéződik a régi árokfogó emléke (élményegyüttes, szimulakrum, régi hangokat hallok, fű illat, esti hűvösség, Zsuzsa piros kockás inge, ami aztán tovább vezet mindenféle más illatokhoz, ízekhez.), mígnem maga is beáll, persze őt nem kell lefogni, elég megérinteni, és árokfogózunk önfeledten, a méta későbbre marad. Az önfeledtség persze vagy jön, vagy nem jön, általában ébren kell maradnunk, korlátozni a kis kegyetlenkedőket, bátorítani a félénkeket, kiszedetni a törött üveget, stb. Észrevenni, mikor fullad ki a játék, és akkor ballagni métázni.

Amikor az iskolában igazán összejönnek a dolgok, az az árokfogó mintájára szerveződik. Nem tanulmányokkal kezdünk, nem tanulnak a gyerekek rafinált technikai eljárásokat, nem tereljük őket finom manipulációkkal, vagy határozott parancsokkal valami tradicionális kötöttségű játéktérre, mert hát ott a képzőművészet eleven erdeje, találjanak benne bűvőhelyeket, játéktereket maguk.

Összerakunk például egy hajót a terem közepére székekből, asztalokból, és a következő hetekben minden a hajón történik. Tájépet festenek, árnyékportrék készülnek az utasokról, szörnyeket ábrázolnak, meg persze ruhákat, zászlókat, jelvényeket készítenek, maketteznek.

Persze még ez is csak megalkuvás, mert valójában az a legnagyobb problémája a művészeti nevelésnek: heti egy-két órában a gyerekek közé érkezve - kénytelen-kelletlen, vagy gögös nagyképűséggel - elszakad a gyerek valódi szükségleteitől. A gipszhajót feltétlenül meg kellene előznie egy modellezésnek, majd egy valódi tutaj legyártásának, néhány napnak egy lakatlan szigeten. Ez persze teljességgel képtelenség, maga a modellkészítés is sok munkaóra, anyag, szerszám, stb. A rajzterem nem erre van kitalálva. Ehhez az kellene, hogy technika tanár, testnevelő, rajztanár összeálljon egy projektre. Vagy olyan epochális rendszer legyen, ahol a rajztanár erre kap egy hetet. Ebben a projektben a gipszhajó lehetne a korona, majd egy filozófiai feldolgozás lehetne a gyümölcs. Ehhez képest minden más csak kényszerű megalkuvás.

Ugyanez a tűz, levegő, föld feladatra is érvényes. Vizsgálhatjuk persze maketteken is a dolgokat, de az az igazi, ha valódi "tűzfestmények" készülnek, repüléspróbákat tartunk sárkánnyal, ejtőernyővel, barlangot ásunk, földkunyhót építünk. Mindez persze már magasiskola, hisz a felpiszkált, de ki nem elégített, más síkra nem juttatott gyerek a foglalkozások után felgyújtja a lakást, lezuhan a szikláról, rászakad a föld a homokbányában.

Ha a rajztanár heti egy-két órára érkezik be a gyerekek közé - akik a technika órán munkafüzeteket töltögetnek, ének órán fahangon dűnnyögnek valamit éneklés fölé görnyedve, tesi órán szédelegve nyomatják a köröket, vagy fociznak (a többi órát most hagyjuk), és mindezek következtében (no meg persze a privát elgázoltatások), anyázva, székeket felrugdosva tódulnak be a rajz terembe - vagy azt mondja, hogy leszárom én a tantárgyat, az iskolát, felejtjük el, miket irkálnak itt elő nekem szép sima szavakkal, nem tartok rajzórát, hanem megpróbálunk végigcsinálni egy éven át egy normális sorozatot, vagy elkezd alkudozni magával, a gyerekekkel, mi lenne az a minimum, amit el lehetne hagyni az alapszolgából.

Veszélyes alku. Eleinte még csak a tiszai hajózás marad el, aztán már a maketteket sem úszatják meg, végül marad a "Nafiamakkorképzelyegyhajóutatésfessrólaegyérdekesképet! Nedumáljasszomszédoddalkoncentráljamunkádrmertkiváglakazajtónhogykezdelábadtörök!"

Ezen a ponton a tanárnak feltétlenül új, termékenyebb megalkuvást kell építenie. Kezdenek illusztrálni, vagy kezdenek perspektív tanulmányokba.

A rajztanítás első lépései

A gyermekrajz. Mindenre legyen egy jelünk! Az első lépés tehát a bátorítás.

Hogy firkál egy kisgyerek? **Felmutatás**

Adok egy jelet!

Kóró és a kismadár.

Ha nem így kezdek velük dolgozni, kialakul a rádirozgató - újrakezdő rajzmód.

Az alaptechnikák

A ceruza, a vízfesték, a zsírkréta, a tempera, a színesceruza, a filctoll, az agyag

Képek és képecskék Felmutatás

Makoldi Sándor tanterv kritikája.

Az alsós rajztanítás voltaképp teljesen problémamentes addig, míg a gyerekek fel nem ébred a vágy az imitatív rajzolás iránt. Én ezt 4.-5.-ben veszem elő, de csak megfelelően előkészített gyerekeknek.

Játékos előzményt nem igénylő feladatok: **Felmutatás**

Rorschach - centrifuga - tus úsztatás - sablon - adok egy jelet - csukott szemű firka - csukott szemű rajz.

Némi előkészítést igénylő feladatok

fa fűvás, frottázs. **Felmutatás**

Az intenzív rajztanítás

A pontos látvány utáni rajz tanulásának előfeltételei:

- Akarjon rajzolni. (Erre valók az előjátékok, MS világ.)
- Tudjon néhány percen át figyelni. (Szigorú nyomás)
- Minimális mozgáskoordináció.
- Merjen fokozatosan közelíteni, rádirozás nélkül rajzolni.

Végül a kötelező belépés helye:

A látvány utáni rajz vonalai (Vonal tábla - a térbeli rajz fejlesztése /fácán/ tábla - tónusos modell lap készítése)

Bemutató a táblán

Térben mozgó pont különböző helyzeteinek leképzése a síkra.

Térbe emelkedő sík (Papírsík) **Felmutatás**

Szabályos ívelt térbeli formák. (Henger - üveg - gömb - csiga) (Raszter tábla készítése)

Szabálytalan ívelt formák (Drapéria)

Szabályos, szögletes térbeli formák (Kocka - egyéb mértani test - szabályos mértani testek) A kocka rajza tábla

- A kocka hibái tábla készítése

Hosszabb előkészítést igénylő feladatok: növényi mozgás, üveg kompozíció.

Az üveg sor (Zombori Béla nyomán) Kompozíciós táblák készítése.

Változatok feladatsor (stop játék, öt szavas drámajáték)

Szabad asszociációs feladatok: szőlőtöke. Mire hasonlít?

Komplex feladatok. A drapéria feldolgozása.

Fal játék:

Egy fal játék eljátszása

Monotípiá szemléltető tábla.

6. ó

Szerkesztőrajzok (csonkolás, perspektívák, árnyékszerkesztés táblák készítése.)

Anyagszükséglet: Alapfelszerelés, fejenként 15 dipa, 3 duplex karton, szürke offset papírok.

4. nap

1. óra

Munkáltató művészettörténet.

A szertartásoktól a posztavantgardig.

2. óra

Fotós, videós feladatok. Árnyjáték video.

Történet

Zene - mozgás

Kezek, rajzfilm (Mágnes, kis vasdarab, színespapír.)

technikák

Monotípiá

linómetszet